

МАЪМУРИЙ ЧЕКЛАШ ЧОРАЛАРИ ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ

Абдужалилов Улуғбек Жалолиддин ўғли

**Ўзбекистон Республикаси Ички Ишлар Вазирлиги Академияси Ҳуқуқбузарликлар
профилактикаси фаолияти йўналиши 3-босқич 314-гуруҳ курсанти**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7902649>

Аннотация: Маъмурий ва ҳуқуқий мажбурлашнинг бошқа чоралари қаторида профилактика чоралари энг кўп ва хилма-хилдир. Бунинг сабаби шундаки, турли шароитларда, турли субъектларга нисбатан, турли хил давлат органлари антисоциал ҳаракатларни тўхтатиш учун энг самарали воситаларни қўллашлари керак. Профилактик тадбирларнинг хилма-хиллиги ҳуқуқбузарликларнинг ўз вақтида тугатилиши ва зарар этказилишининг олдини олишга катта эътибор берилаётганидан далолат беради.

Калит сўзлар: хориж тажриба, профилактик тадбирлар тизими, умумий гуруҳларга ажратиш, процессуал эҳтиёт чоралари.

Профилактик тадбирлар тизими ниҳоятда хилма-хилдир. Натижада, кўплаб муаллифлар бир неча бор турли хил чеклаш чораларини умумий гуруҳларга ажратиш ва тизимлаштиришга уринишган.

Махфий эҳтиёт чоралари фақат фуқароларга нисбатан қўлланилади, улар ноқонуний хатти-ҳаракатларни тезда тўхтатиш учун уларнинг жисмоний яхлитлигини бузадилар. Улар орасида оддий жисмоний таъсир қилиш воситалари (жанг техникаси, хизмат итларидан фойдаланиш); техник воситалар (таёқчалар, кишан ва бошқалар) ёрдамида таъсир ўтказиш; ўқотар қуроллардан, ҳарбий техникадан фойдаланиш.

Процессуал эҳтиёт чоралари РСФСР Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг бошқа моддаларида номланган. Уларни қўллашнинг махсус мақсади маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар бўйича ишларнинг нормал давом этишини таъминлаш: айбдорнинг жавобгарликдан қочишига йўл қўймаслик, зарур далилларни тўплаш, буйруқнинг бажарилишини таъминлаш. Процессуал чоралар қуйидагиларни ўз ичига олади: этказиб бериш, ушлаб туриш, ҳайдаш, нарсаларни шахсий текшириш, нарсалар ва ҳужжатларни мусодара қилиш, транспорт воситасини ҳайдашни тўхтатиб туриш, уни ҳибсга олиш, ахлоқ тузатиш ишларини ҳибсга олиш билан алмаштириш. Ушбу таснифнинг зарари, бизнинг фикримизча, Д.Н. Бахраҳ маъмурий ва ҳуқуқий мажбурлаш турларига бўлинишда профилактика чоралари (маъмурий профилактика чоралари), шунингдек маъмурий процессуал қўллаб-қувватлаш чоралари каби турларни инкор этади. Шу сабабли, ушбу чоралар автоматик равишда маъмурий чеклаш чораларига қўшилади, аммо кўплаб муаллифлар ушбу маъмурий ва ҳуқуқий мажбурлов турлари мустақил гуруҳларга ажратилиши керак деб ҳисоблашади.

Чегара идоралари Россия Федерациясининг "Россия Федерациясининг давлат чегараси тўғрисида" ги қонуни ва Россия Федерациясининг Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексида белгиланган маъмурий чораларни қўллашда ваколатларни амалга оширадилар. Ушбу қонунларга мувофиқ, чегара идораларининг юрисдикциясига турли хил ҳокимият ҳаракатлари киради. Виджонли фуқароларга уларнинг чегара режими қоидаларига риоя этилиши устидан назоратни таъминлаш мақсадида маъмурий чеклаш чоралари қўлланилади. Бундай чоралар ушбу қоидаларни бузганликда гумон қилинган шахсларга ва бузувчиларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Шаклидаги профилактика чораси фуқароларнинг ҳаракатланишидаги чекловлар чегара идоралари томонидан Давлат чегарасини бузганларни қидириш пайтида, шунингдек унинг ноқонуний оммавий ўтишига тўсқинлик қилиш ҳолатларида ўрнатилади. Ушбу чора Россия Ички ишлар вазирлигининг ички қўшинлари томонидан чегара идоралари билан биргаликда қўлланилади.

Жисмоний шахсларни маъмурий қамоққа олиш ва улар чегара қўриқчилари бўлинмаларига етказиб бериш чегара режимини бузганликда гумон қилинган шахсларга нисбатан қўлланилади. Маҳаллий ёки чет ел кемаси маъмурий ҳибсга олинган тақдирда, ҳуқуқбузарлик ҳолатини аниқлаш учун у енг яқин Россия портига олиб борилади.

"Россия Федерациясининг давлат чегараси тўғрисида" РФ қонуни маъмурий ҳибсга олишнинг турли муддатларини белгилайди. Маъмурий ҳибсга олишнинг ягона даври Санъатнинг 2-қисмида белгиланган. Россия Федерациясининг Маъмурий кодексининг 27.5-моддаси, у 48 соатдан ошмаслиги керак. Умумий қоида бўйича, ушбу Қонунда белгиланган маъмурий ҳибсга олишнинг максимал муддати 72 соатдан ошмаслиги керак, бу ҳақда ҳибсга олинган пайтдан бошлаб 24 соат ичида прокурорга ёзма равишда хабар берилади. Агар ҳуқуқбузарлик содир етганликда гумон қилинаётган шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатлар бўлмаса, у прокурорнинг розилиги билан 10 кунгача маъмурий қамоққа олиниши мумкин.

References:

1. Topildiyev V.R. Ta'lim – tarbiya jarayonlarini tashkil etishning qonunchilik normalari – T., 2016. -144 bet.
2. Oliy ta'lim. Me'yoriy - huquqiy va uslubiy xujjatlar to'plami. "Istiqlol" -T.: 2013.
3. Аксенов Д.А. Образовательное право Учебное пособие М. Книгодел 2016